

ناره‌زایه‌تی 'ژینا' له ئێران

19-09-2022

نووسه‌ره‌کان

زریان روژه‌لاتی

کورتە : به‌رایبەسەرھاتی دلتەزینی "ژینا" کچە کوردیکی سەقزی کە ماوه‌ییکی کەم دوای گیرانی بەهۆی یاسا و رێساکانی "حیجابی ئیسلامی"، له تاران گیانی لەدەستدا، خەمیکی هاوبەشی نەك تەنیا له کوردستان بە‌لکو له سەرتاسەری ئێران دروستکرد. هەرزوو، ئەم بابەتە بۆ پرسیکی سیاسی گەورە گۆردرا و رەهەندیکی نەتەوه‌یی - کوردی وەرگرت، هەروەها بوو بەتێکی گەرمی رکا بەری نیوخۆیی نیوان ریفۆرمخواز و موخافزەکارەکان و بگرە نیوخۆیی موخافزەکارەکانی ئێرانیش.

بەراپى بەسەرھاتى دلتەزىنى "ژىنا" كچە كوردىكى سەقىزى كە ماوھەيىكى كەم دواى گىرانى بەھۆى ياسا و رىساكانى "حىجابى ئىسلامى"، لە تاران گىيانى لە دەستدا، خەمىكى ھاوبەشى نەك تەنيا لە كوردستان بەلكو لە سەرتاسەرى ئىران دروستكرد. ھەرزوو، ئەم بابەتە بۆ پىرسىكى سىياسى گەورە گۆردرا و رەھەندىكى نەتەھەيى - كوردى ۋەرگرت، ھەروەھا بوو بەبەتتىكى گەرمى رىكابەرى نىوخۆيى نىوان رىفۆرمخواز و موخافزەكارەكان و بگرە نىوخۆيى موخافزەكارەكانى ئىرانىش. ئەمە بىجگە لەھەي كە ۋەك پىرسىكى تاپبەت بە ماف و ئازادىيەكان و پىرسى ژنان، رەھەندىكى سەرتاسەرى و نىودەۋلەتتىشى پەيداكرد. پىرسىارەكە لىرەدا ئەھەيە كە ئەم رووداۋە چ و اتاينىكى ھەيە و دەتوانىت بە چ رەنگىك كارىگەرى لەسەر دۆخى سىياسى ئىران دابنىت؟

رووداۋەكانى دواى ژىنا

لە ئىران، بەپى پاشكۆبەكى ماددەى 638ى ياساى سزاي ئىسلامى ئەھەي بەد "حىجاب"ى بىكات، لەوانەبە لە 10 رۆژ تا 2 مانگ زىندانى بىكرىت يان بپە پارەبەكى پى بىژىردىت. ھەلبەت ژىنا تەنەنەت چانسى ئەھەشى نەبوو كە بەپى ئەو ياسايەش كە لەرووى مافەكانى مرۆفەوە مشتومپى زۆرى لەسەرە، گىيانى بەخت نەكا و بەماوھەيك زىندانى يان بە پىژاردنىك رىزگارى بىت. جوانەمەرگبوانى ژىنا ناپەزايەكى سەرتاسەرى نەك تەنيا لە كوردستان بەلكو لەھەموو ئىران دروستكرد كە نەموونەى كەمى لە مېژووى نىزىكى كۆمارى ئىسلامىدا ھەيە. لە ماوھى زياتر لە سى مانگى رابردوودا رەفتارەكانى پۆلىس سەبارەت بە پىرسى حىجاب لە ئىران توندتر بوو، بۆبە ئەو رووداۋە بابەتتىكى نامۆ نىبە بۆ زۆرىك لە ئىرانىيەكان و لەوانەبە ھەر ئەھەش يەككە لە ھۆكارەكانى سەرتاسەرى بوونى كاردانەۋەكانى دژى رووداۋەكەش بووبىت.

خالىكى دىكە ئەھەيە كە ناپەزايى پىشاندانى بەشىكى بەرچاۋە لە ئەستىرە و كەسانى ناودارى بوارە جىاۋازەكان لە ئىران لە تۆپى پى-ۋە بگرە ھەتا سىنەما، فاكترىكى دىكەى كارىگەر بوو لەھەي كە ئەم بابەتە بە خىرايەكى زۆرەو جەماوھى بىتەھە. دىيارە مانگرتن و ناپەزايى خەلك بەشىۋەبەكى فراۋان لە رۆژھەلتى كوردستان و كۆبوونى حىزبە سىياسىيەكان و چالاكفانانى مەدەنى فاكترىكى دىكەى كارىگەر بوو.

بىجگە لەھە، مەرگى ژىنا ۋەك پىرسىك لە مەملەنى نىوخۆيى نىوان رىفۆرمىست - موخافزەكارى ميانەرەو لەگەل موخافزەكارانى ئىرانىشدا رەنگى دايەو. ھەر لە مەمەدى خاتەمىيەو كە دواى راگرتنى ئەو جۆرە رەفتارانەى كردوۋە ھەتا مەمەد جەۋادى زەرىف كە گوتوۋبەتى،

"من شەرمەزارم."

مەمەد جەۋاد زەرىفى

گەلن كەس ھاتنە دەنگ و سەرۆككۆمارى ئىران و بەشىك لە بەرپىرسانى پەبەرزى ئەو ۋلاتەش ناچاربوون قسەى لەسەر بىكەن و بپارە پەرلەمانىش لى بىكۆلىتەو. ھەر لەو بابەتەدا ھەندىك لە ئازانسەكانى ھەۋالىش باسى لەسەر كارلادانى بەرپىرسى پۆلىسى ئاسايشى ئەخلاقى تارانىان كردوۋە.

رووداۋەكە چ و اتايەكى ھەيە؟

بەر لە ھەموو شتىك، دەكرى زۆر بە ئاسانى پىشپىنى ئەو بىكرىت كە حكومەت چاۋەروانى كاردانەۋەبەكى ئاۋەھا فراۋانى نەدەكرد. بۆبە سەرھەتا باس لەھە كرا كە پۆلىس لە ژىناى نەداۋە، بەلام دواتر باس لە پىۋىستى روونكردەھەي رەھەندەكانى رووداۋەكە كرا!

رووداۋەكە، كابىنەى ئىبراھىم رەئىسى خستوۋتە تەنگەتاۋىبەكى گەورەو كە خۆى بەھۆى گرانىي و خراپى گوزەرانى خەلكەو دۆخى باش نىبە. بەلام زياتر لە كابىنەى حكومەت، ئەمە دەش شكىستى پىرۆزەى ئىسلامىكردى زۆرەملى كۆمەلگەش بىت كە سالانىكە كارى لەسەر دەكرىت.

جىاۋازىبەكى زۆر ھەيە لە نىوان ئەو دىمەنەھەي كە ھەندىك خەلك لە بەشىك لە ۋلاتانى جىھان ھەۋلدەدەن بۆ ئەھەي مافى پۆشپىنى ئىسلامى بە دەستبەھىن لەگەل ئەو دىمەنەھەي كە پۆلىسىك لە تاران دەپەۋى بە زۆر خەلك ناچار بىكات تاۋەكو جلوبەرگى ئىسلامى لەبەر بىكات!

پروژەي حيزبى ئىسلامى، حكومەتى ئىسلامى، كۆمەلگەي ئىسلامى و جىھانى ئىسلامى كە لەرئىگەي سەپاندىن لە ناوڭو و ناردن بۇ دەروە كارى لەسەر كراو، دواي زياتر لە 40 سال ھىشتا نەيتوانيوو ئەو كۆمەلگە ئايدىا لە ئىسلامىيە دروستبكات كە ئەندازبارەكانى پلانىان بۇ دانابوو، بگرە ئەنجامىكى زۇر پىچەوانەيشى لىكەوتوووتەو كە نموونەكانى رۇژانە لە پىشچاوان.رەنگە يەكئىك لە ئامانجەكانى زىندووھىشتنەوہى پرسى حىجاب و گوشارى پۇلىس بۇ ئەوہ بئىت كە حكومەت لە دۇخى نالەبارى ئابووورى و سياسىدا، بەردەوام ھىزى خۇي پىشانىدات تاوہكو رىگە لە تەشەنەكردنى نارەزايى بگرئىت. بەلام ئەمەش دەتوانئىت ئەنجامىكى پىچەوانەي لىكەوتەوہ چونكە چەندىك حكومەت راھاتووہ بەوہى كە خۇپىشاندىنى خەلك دابمركىنئىتەوہ، خەلكىش ئەوہندە راھاتووون كە بەردەوام و دووبارە خۇپىشاندىان بكەنەوہ. لە سالى 2009وہ تا ئىستا بەشئوہيەكى بەردەوام خەلك لە شوين و كاتى جياوازدا بە پاساوى جۇراوجۇرەوہ نارەزايى پىشانىدەدەن؛ وەك نارەزايىيەكانى بەنزىن، ئاو، گرانى و ئىستاش نارەزايى ژىنا.

ئەم بابەتە بۇ كوردىش بايەخىكى زۇرى ھەبوو. لەلايەك سەرنجى راکىشايەوہ سەر پرسى كورد لە ئىران و بە گىشتى ھاوخەمىيەكى لەگەل كورد دروستكرد. بەجۇرىك كە تەناتەت بەشئىك لە ئەستىرە ناودارەكانى ئىران لە كاردانەوہكانى خۇياندا وشە و زاراوہى كوردىيان بەكارھىنا. ھەروہا وەك تاقىكردنەوہيەكىش وابوو بۇ ناوہندى ھاوكارى حىزبەكانى رۇژھەلتى كوردستان و جۇرىك يەكانگىرىي نىوخۇيشى سەبارەت بە پرسى كورد دروستكرد. ئەمە لە بابەتى زارا محەمەدى و ھەندىك زىندانى دىكەي كوردىشدا كە لە سىدارەدران ھەبوو، بەلام لەم ئاستەدا نەبوو. ئەمە بىجگە لەوہى كە جارىكى دىكە، پرسى ماف و ئازادىيەكانى ژنانى لە كۆمەلگەي ئىرانىشدا خستەوہ رۇژەف.

كۆتايى

روداوہكانى دواي مەرگى ژىنا دەريانخست كە تەنيا يەكدەستكردنى دەسەلت لەلايەن موخافزەكارەكانەوہ بە تايبەت لە پاش دوايىن ھەلىژاردنى پەرلەمان، بەس نەبوو بۇ ئەوہى كۆمەلگەي پى كۆنترۇل بگرئىت.بە لەبەرچاوغرتنى فراوانى ئاستى نارەزايىيەكان، چاوپرئ دەكرئىت كە حكومەت بەشئوہيەكى رانەگەيىندراو ھەندىك لە گوشارەكانى سەبارەت بە پرسى حىجاب لەسەر خەلك كەمبكاتەوہ. ھەر لە ئىستاوہ دامەزراوہى تايبەت بە "ئەمرى بە مەعروف و نەھى لە مونكەر" رايگەياندووہ كە ئەوان چەندىنچار داوايانكردووہ كە دزى بەريەككەوتنى پۇلىس و كەسانى بەدحىجابىن و باشتروايە ئەو بابەتانە بەبى گرژىي كۆمەلەبەتتى چارەسەر بگرئىن.نارەزايىيەكەي ژىنا جارىكى دىكە ئاستى نارەزايى سياسى و كۆمەلەبەتتى لە ئىران پىشاندايەوہ و ئەو وەرچەرخانە بىدەنگەي دەرخست كە رۇژ بە رۇژ لەسەر يەكتر كەلەكە بوو.